

Er det riktig i forhold til å ha kunst i skole og barnehage?

Naturen er ingen samlereserme symtopper
viker og hender i bygging.
Naturen er kragrunnlaget vårt.

Truslar
- De fleste berarane 1000 gonger raskare enn
vaksingar
- Vending i år ut og år inn
- Turistikk har øykt
- Kulturelle og sosiale gjer
- Omstillingar i arbeidslivet og i
- Samfunnsstruktur og tenesteyting

Kva kan du gjere for å berot?

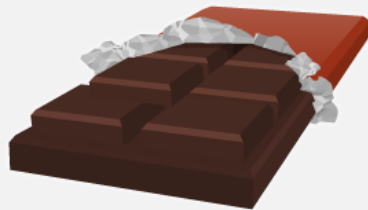
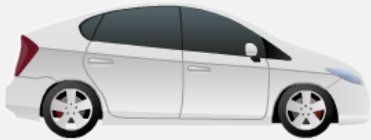
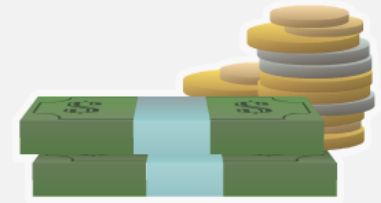

Vi skal

- Ta folk med ut på tur
- Arrangerer temakvelder
- Kampanje i sosiale media
- Fortelle dei gode historiane

Naturen - Livsgrunlaget vårt

Naturen er ingen særinteresse som stopper
veier og hindrer utbygging.

Naturen er livsgrunnlaget vårt.

Plante stopper bygging

Av VIBJØRN MADSEN

19. oktober 2010, kl. 08:14

En liten plante kan skape trøbbel for byggingen av to leiligheter i Sør-Varanger.

NYHETER

Denne blomsten kan velte veiprojekt til 800 millioner

Av TORKIL EMBERLAND

02. oktober 2013, kl. 18:10

Denne planten kan stoppe utbyggingen av E6 i Talvik utenfor Alta.

Stavanger Aftenblad Lokalt Aenergi Sport Kultur Bil abonnent M

Det 12.000 kvadratmeter store bygget er kostnadsregnet til ca. 500 millioner kroner og skal huse 700 ansatte.
FOTO: Helen & Hard

Sjelden mose kan stoppe nybygg

En sjelden og sterkt truet moseart som vokser på 100 år gamle almetrær kan skape problemer for SR-Banks planlagte nybygg i Bjergsted.

OPPLÆST: 05. MAI 2015 10:00 PUBLISERT: 03. MAI 2015 21:50

Vil det hjelpe å fortelle folk
kva naturen faktisk gir oss?

KJØTTMEIS

- ✓ *Hindrer utbrudd av skadeinsekter*
- ✓ *Spise larver som skader frukt og grønt*
- ✓ *Trivelig nabo og fargeklatt på fuglebrettet*

Naturvernforbundet

Kantarell

- ✓ *Førsteklasses matsopp, rik på omega 3*
- ✓ *Kilopris i naturen: 0,-*
- ✓ *Gjør at skogstrær kan vokse i Norge*

Naturvernforbundet

Flaggermus

- ✓ *Spiser opptil 3000 insekter i døgnet*
- ✓ *Tar insekter som skader frukt og grønt*
- ✓ *Hindrer utbrudd av skadedyr*

Naturvernforbundet

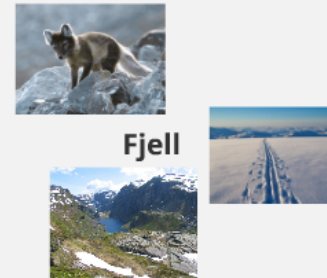

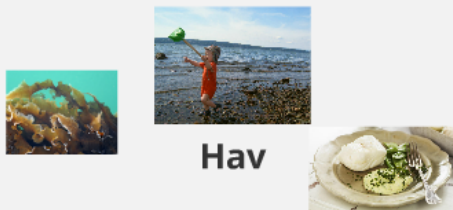
Skog

Myr og våtmark

Fjell

Hav

Det store samspelet i naturen består av mange puslespelbrikker

Kulturlandskap

Vassdrag

Hav

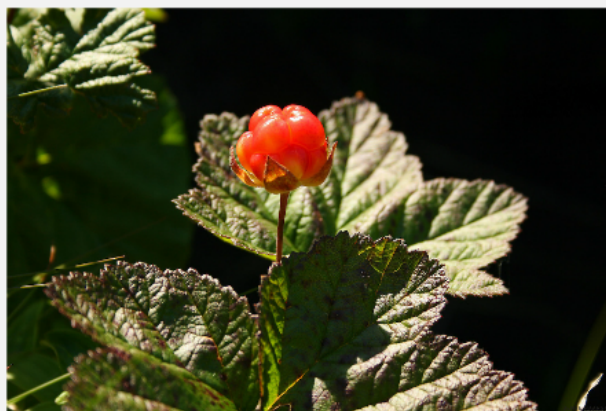

Skog

Myr og våtmark

Fjell

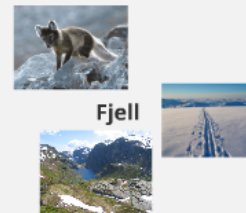
Kulturlandskap

Vassdrag

Truslar

- Brikkene forsvinn 1000 gongar raskare enn

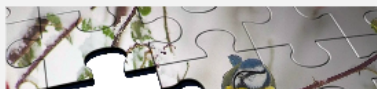

Foto: Anne Sofie og Jean Daniel/CC

**Hver brikke
er viktig!**

Truslar

- Brikkene forsvinn 1000 gongar raskare enn naturleg
- Vassdrag blir utbygd
- Torvuttak truar myrene
- Kulturlandskapet gror igjen
- Småbåthavner øydelegg ålegressenger
- Gammalskogane blir hogd

Kva kan du gjere for å bidra?

Vi skal

- **Ta folk med ut på tur**
- **Arrangerer temakvelder**
- **Kampanje i sosiale media**
- **Fortelle dei gode historiane**

Spiser kilovis av insekter

Spiser du bær og frukt? Da spiser du kanskje også insekter. Insekter er en viktig del av naturen, og de bidrar til å holde økosystemet i balanse. Mange insekter er også en del av vår matkjede, og de bidrar til å produsere mat som vi spiser.

Levingsvegløse

- Levingsvegløse er en gruppe insekter som lever i vann.
- De er viktige for vannmiljøet og bidrar til å holde det rent.
- Mange levingsvegløse er også en del av vår matkjede.

Da Moo slår mot småflyger

Da Moo slår mot småflyger, som er en gruppe insekter som kan være skadelige for planter. De kan spise på blader og stamme, og de kan også overføre sykdommer til planter. Det er viktig å være oppmerksom på småflyger og å ta tiltak for å forhindre skade på planter.

Sluttede rekke

Sluttede rekke er en gruppe insekter som lever i vann. De er viktige for vannmiljøet og bidrar til å holde det rent. Mange sluttede rekke er også en del av vår matkjede.

Spiser du bær og frukt? Da spiser du kanskje også insekter. Insekter er en viktig del av naturen, og de bidrar til å holde økosystemet i balanse. Mange insekter er også en del av vår matkjede, og de bidrar til å produsere mat som vi spiser.

Hva gjør du med dem?

På insektsjakt i eplehagen

På insektsjakt i eplehagen er en guide til hvordan du kan identifisere og håndtere insekter som kan være skadelige for epletrær. Det er viktig å være oppmerksom på insekter og å ta tiltak for å forhindre skade på epletrær.

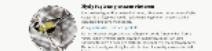
Har du bær og frukt?

Har du bær og frukt? Da spiser du kanskje også insekter. Insekter er en viktig del av naturen, og de bidrar til å holde økosystemet i balanse. Mange insekter er også en del av vår matkjede, og de bidrar til å produsere mat som vi spiser.

Spiser du bær og frukt?	Spiser du bær og frukt?
• Spiser du bær og frukt? Da spiser du kanskje også insekter.	• Spiser du bær og frukt? Da spiser du kanskje også insekter.

Hva kan jeg gjøre?

Hva kan jeg gjøre? Det er viktig å være oppmerksom på insekter og å ta tiltak for å forhindre skade på planter. Det er også viktig å være oppmerksom på småflyger og å ta tiltak for å forhindre skade på planter.

Spiser du bær og frukt? Da spiser du kanskje også insekter. Insekter er en viktig del av naturen, og de bidrar til å holde økosystemet i balanse. Mange insekter er også en del av vår matkjede, og de bidrar til å produsere mat som vi spiser.

Statistikk

Statistikk er en viktig del av naturen, og de bidrar til å holde økosystemet i balanse. Mange insekter er også en del av vår matkjede, og de bidrar til å produsere mat som vi spiser.

Hva gjør Naturvernforbundet?

Hva gjør Naturvernforbundet? Det er viktig å være oppmerksom på insekter og å ta tiltak for å forhindre skade på planter. Det er også viktig å være oppmerksom på småflyger og å ta tiltak for å forhindre skade på planter.

Spiser kilovis av insekter

Gjett hvordan hagen, parken eller skogen din ville sett ut uten kjøttmeis og andre småfugler! De ville blitt invadert – av insekter.

Bare i løpet av de tre ukene med unger i redet spiser en kjøttmeisfamilie over 10 000 insekter. Ved å snekre ei fuglekasse hjelper du kjøttmeisen å gjøre jobben sin. Som takk får du flott epler og grønnsaker, færre insekter og verdens triveligste naboer!

Jakter i hagen din

Sett deg ned i hagen, parken eller skogen en fin dag og se på småfuglene. Kanskje får du øye på kjøttmeisen. Den er lett å kjenne igjen med sitt gule bryst og svarte hode med hvite kinn. Fuglene farter frem og tilbake mellom trær og busker. Du tror kanskje de nyter finværet, akkurat som deg, men sannheten er at de er på jobb. De skal mate ungene sine, og samtidig har de en livsviktig oppgave i naturen. Ett kjøttmeispar kan fange rundt 500 insektslarver i døgnet. Larven Aldrimett-larver som gomler i vei på epler, salat, tomater og frukt og grønnsaker. I tillegg spiser de også mygg, edderkopper og andre insekter.

Hvert år fjerner hver kjøttmeis noen kilo insekter fra hagen, parken og skogen der du bor. Tenk deg hvordan det ville vært om de ikke gjorde jobben sin! Sammen med andre småfugler er de med og opprettholder en fin balanse i naturen. Og de er også nyttige for oss mennesker. Insektene de spiser gjør stor skade på frukt og grønnsaker. Fjerner vi denne brikken i det store samspillet, kan konsekvensene bli katastrofale. Det fikk kommunistleder Mao Zedong erfare da han erklærte krig mot småfuglene i Kina på slutten av 1950-tallet.

Hvem: Kjøttmeis

Hvor: Lever i hager, parker, skog over hele landet

Hvorfor: Spiser insekter og begrenser skader på frukt, grønnsaker og skog

Hjelp kjøttmeisen!

🔗 [Bygg fuglekasser](#)

🔗 [Lag meiseboller](#)

Status: Livskraftig (Rødlisten 2015)

🔊 [Hør lyden av kjøttmeis!](#)

🔗 [Opplev kjøttmeisen på nært hold!](#)

La naturen gå i arv, bli medlem i dag!

Naturvernforbundet jobber for å ta vare på skog- og kulturlandskapet for å sikre leveområdene til kjøttmeisen og andre småfugler. Hjelp oss å ta vare på naturarven. Bli medlem i dag!

Som medlem får du flere medlemsfordeler:

- Medlemsmagasinet "Natur & miljø"
- Rabatt på kundekort hos NSB
- Rabatt i Naturvernforbundets nettbutikk
- Totalkunderabatt på grønn forsikring

BLI MEDLEM

Småfugler, hjelp oss å ta vare på naturen. bli medlem i dag.

Som medlem får du flere medlemsfordeler:

- Medlemsmagasinet "Natur & miljø"
- Rabatt på kundekort hos NSB
- Rabatt i Naturvernforbundets nettbutikk
- Totalkunderabatt på grønn forsikring

BLI MEDLEM

Da Mao slåss mot småfugler

Småfugler spiser korn, i likhet med oss mennesker. Dette ville Kinas tidligere leder Mao Zedong ha slutt på. Kampanjen «Drep en spurv» ble iverksatt i 1958. Bøndene fikk beskjed om å slå på gryter, kar og trommer for å tvinge fuglene til å holde seg i luften. Når de forsøkte å lande, ble de skremt opp igjen, helt til de falt til jorden av utmattelse. Småfugler ble skutt, reir ble ødelagt, egg knust og ungene drept. Til slutt var det knapt småfugler igjen Kina, og de som var igjen søkte til områder hvor de kunne leve i fred. Et slikt fristed var hagen rundt den polske ambassaden i Beijing, hvor de ansatte nektet kineserne adgang for å skremme fuglene. Det resulterte i at ambassaden en dag ble omringet av folk med trommer. De trommet i to dager, helt til det ikke var en småfugl igjen og polakkene måtte bruke skuffer for å rydde ambassaden for døde fugler.

Glem det!

I begynnelsen lyktes kampanjen. Avlingene økte, folket fikk mer mat og Mao gledet seg over suksessen. Men det skulle ikke gå mer enn to år før han fant ut at medaljen hadde en bakside. Småfugler spiser ikke bare såkorn, de spiser også store mengder insekter. Uten fuglene fikk de fritt spillerom. Gresshoppene kom i store svermer, flommet over landsbygdene og ødela avlingene. For å få slutt på trommingen sendte Mao ut meldingen «Glem det!» i 1960. Samtidig mottok Sovjets ambassade i Beijing følgende melding merket «topphemmelig»: «På vegne av sosialistisk internasjonalisme, vær så snill og send oss 200 000 spurver fra det sovjetiske fjerne Østen så snart som mulig»

Men det var for sent. Ingenting kunne stanse gresshoppenes herjinger. «Drep en spurv»-kampanjen hadde vært med på å utløse en hungersnød som tok livet av minst 20 millioner mennesker i årene som fulgte.

Hindrer sultkatastrofer

Spurv, kjøttmeis og andre småfugler er umistelige brikker i økosystemene våre. De virker små og unnselige, men de har det i sin makt å hindre sultkatastrofer. På den måten redder de millioner av mennesker, dag etter dag, år etter år. Det skulle man ikke tro der de farer frem og tilbake på jakt etter mat til ungene sine.

Kjøttmeis vs larven Aldrimett

Duis non vulputate lectus. Fusce mollis purus vel blandit consequat. Aliquam et justo eros. Nullam quis nisl tellus. Donec lorem purus, malesuada a vestibulum non, rhoncus id ligula. Morbi tincidunt ex neque, eu congue mi bibendum sed. Curabitur leo purus, fringilla sed tortor sit amet, posuere aliquet enim.

Gir deg finere frukt

Som alle meiser er kjøttmeisen opprinnelig en skogsfugl, og den er et vanlig syn i skoger over hele landet. Men den har også tilpasset seg den «menneskeskapte» naturen og trives godt i hager, parker og kulturlandskap. Kjøttmeisen spiser sommerfugllarver og hindrer på den måten at larvene skader epler, pærer, salat og mye annen frukt og grønt.

I Tyskland gjorde Christel Mols og Marcel Visser forsøk med å henge opp fuglekasser i eplehager. I hagene med fuglekasser ble antall epler som var skadet av sommerfugllarver halvert, sammenlignet med eplehager uten. Områdene med flest kjøttmeis hadde flest kvalitetsepler.

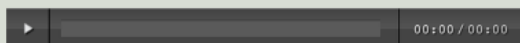
Det er noe å tenke på, hvis du har epletrær eller grønnsaker i hagen! Heng opp noen fuglekasser, så gjør kjøttmeisen resten av jobben.

Gir deg finere frukt

Som alle meiser er kjøttmeisen opprinnelig en skogsfugl, og den er et vanlig syn i skoger over hele landet. Men den har også tilpasset seg den «menneskeskapte» naturen og trives godt i hager, parker og kulturlandskap. Kjøttmeisen spiser sommerfugllarver og hindrer på den måten at larvene skader epler, pærer, salat og mye annen frukt og grønt.

I Tyskland gjorde Christel Mols og Marcel Visser forsøk med å henge opp fuglekasser i eplehager. I hagene med fuglekasser ble antall epler som var skadet av sommerfugllarver halvert, sammenlignet med eplehager uten. Områdene med flest kjøttmeis hadde flest kvalitetsepler.

Det er noe å tenke på, hvis du har epletrær eller grønnsaker i hagen! Heng opp noen fuglekasser, så gjør kjøttmeisen resten av jobben.

Hør kjøttmeisen synge**På insektsjakt i eplehagen**

På Jønsi gård i Telemark hjelper kjøttmeiser og andre småfugler eplebonde Olav Jønsi med å lage de deiligste økologiske epler. I stedet for å sprøyte med insektsmidler, har Jønsi hengt opp meiskasser mellom trærne. Nå spiser fuglene skadedyrene, og de krever ingenting for jobben!

Hindrer masseangrep

Også ute i skogen er kjøttmeisen og andre småfugler med på å holde økosystemene i god balanse. Bjørkemålere, eikevikler og barkbiller, som kan gjøre stor skade på skogen, holdes i sjakk småfugler, slik at man unngår masseangrep. I skoger som angripes av skadeinsekter er økosystemene ofte ute av balanse, men skadene kan minimeres med enkle tiltak for å øke bestandene av småfugler.

Hvorfor heter den kjøttmeis ?

Kjøttmeisen gjerne spiser fett og talg og ofte forsyner seg av kadavre som ligger ute i skogen. Det er derfor den heter kjøttmeis. Den kalles også tertitt, musvitt og talgokse. Det engelske navnet er great tit og det latinske er Parus major.

Visste du at...

... kjøttmeisen har endret sangen sin for bli hørt gjennom støyen fra oss mennesker. Den trestavede sangen «titti-tu, titi-tu, titi-tu», som tidligere var så vanlig, høres ikke like ofte. For å bli hørt i trafikkstøyen har kjøttmeisen gått over til «titu, titu, titu», som bærer lenger i områder med

Kjøttmeis-fakta

Lengde: 14-17 centimeter

Vingspenn: 22-25 centimeter

Vekt: 16-22 gram

Alder: 10 år

Hekking: Reir i fuglekasse eller trehull, 6-13 egg, ofte

Hvorfor heter den kjøttmeis ?

Kjøttmeisen gjerne spiser fett og talg og ofte forsyner seg av kadavre som ligger ute i skogen. Det er derfor den heter kjøttmeis. Den kalles også teritt, musvitt og talgokse. Det engelske navnet er great tit og det latinske er Parus major.

Visste du at...

... kjøttmeisen har endret sangen sin for bli hørt gjennom støyen fra oss mennesker. Den trestavede sangen «titti-tu, titi-tu, titi-tu», som tidligere var så vanlig, høres ikke like ofte. For å bli hørt i trafikkstøyen har kjøttmeisen gått over til «titi, titi, titi», som bærer lenger i områder med trafikkstøy.

... kjøttmeisen er verdens mest studerte fugl.

Kjøttmeis-fakta

Lengde: 14-17 centimeter
Vingespenn: 22-25 centimeter
Vekt: 16-22 gram
Alder: 10 år
Hekking: Reir i fuglekasse eller trehull, 6-13 egg, ofte to kull
Overvintring: standfugl
Bestand: 500 000 - 1 000 000 par
Utbredelse: Eurasia, fra Vest-Europa til Japan og Filippinene

Hva kan jeg gjøre ?

De fleste kjøttmeisene blir i Norge om vinteren. Om vinteren søker de ly mot vinterkulda i trehull, rotvelter og fuglekasser. Lange og bitende kalde vintre kan være kritiske for fuglene. Den knappe matmengden de får tak i hver dag er ikke alltid nok til å holde fuglene varme gjennom hele natta. Du kan derfor hjelpe dem ved å sette opp noen fuglekasser og henge ut meisboller jevnlig.

Bygg ei fuglekasse

Lag ei fuglekasse og heng den opp i et tre nær deg, så kan du følge kjøttmeisen på nært hold. Det er en super aktivitet å gjøre sammen med ungene. Kjøttmeisen er ikke kresen, og det er lett å få den til å flytte inn i fuglekassa. Fuglekassene fungerer også som nattefy for fuglene i bitende kalde vintre.

- ☛ Last ned tegninger til fuglekasse
- ☛ Bestill fuglekasse i Naturvennernes nettbutikk

Hjelp fuglene gjennom vinteren

Kjøttmeisen lagrer ikke maten til vinteren, slik som en del andre småfugler. Legger du ut fuglemat kan du hjelpe fuglene gjennom vinteren. Du kan også lage dine egne meisboller.

- ☛ Lag meisboller. Last ned oppskrift

Når du først har begynt å mate småfuglene, bør du fortsette helt frem til våren. Fuglene venner seg til tilgangen på næring, og det kan være vanskelig for dem å finne nye matkilder raskt nok hvis matingen opphører. Det kan bli særlig vanskelig hvis de blir utsatt for kraftig snøvær eller tøff kulde.

Slik mater du småfugler

- Start matingen når temperaturen kryper under null grader
- Bruk meisboller, ulike typer frø, havregryn, brødsmler, ostebiter, tørkede epler, rognebær, ister.
- Anlegg foringsplassen i nærheten av en hekk, tett gran eller busker som fuglene kan søke tilflukt i når hauk og ugler angriper.
- Legg ut litt sand som fuglene kan plukke til seg og bruke som oppmalingssteiner i kråsen.
- Fuglebrett eller foringsautomat? Begge deler fungerer fint, men bruker du oringsautomat unngår du at fuglene slipper avføring på maten, men pass på at flere fugler kan spise samtidig, slik at de ikke må slåss om maten.

Opplev

Ved å bygge ei fuglekasse og legge ut mat jevnlig hele vinteren, kan du følge kjøttmeisen gjennom hele året. Den er en trofast gjest på fuglebrettet gjennom hele vinteren, og den flytter gjerne inn i fuglekasser. Hør de første vårlydene i februar, når kjøttmeishannene synger for å få seg en make. I april-mai kommer det første ungekullet. Da er det travel aktivitet, og foreldrene flyr i skytteltrafikk for å skaffe mat til ungene. Det andre kullet kommer gjerne i juni-juli. Når ungene er blitt selvstendige, farer de gjerne rundt i flokker med andre ungfugler. Om vinteren kan du ofte se vinterflokker med kjøttmeis, som sammen er på jakt etter mat, ofte fulgt av blåmeis og andre meisler.

Visste du at...

... kjøttmeisen kan senke kroppstemperaturen fra 41 til 32 grader for å spare på energien ved ekstrem nattekulde.

Oppleve

Ved å bygge ei fuglekasse og legge ut mat jevnlig hele vinteren, kan du følge kjøttmeisen gjennom hele året. Den er en trofast gjest på fuglebrettet gjennom hele vinteren, og den flytter gjerne inn i fuglekasser. Hør de første vårlydene i februar, når kjøttmeishannene synger for å få seg en make. I april-mai kommer det første ungekullet. Da er det travel aktivitet, og foreldrene flyr i skytteltrafikk for å skaffe mat til ungene. Det andre kullet kommer gjerne i juni-juli. Når ungene er blitt selvstendige, farter de gjerne rundt i flokker med andre ungfugler. Om vinteren kan du ofte se vinterflokker med kjøttmeis, som sammen er på jakt etter mat, ofte fulgt av blåmeis og andre meiser.

Visste du at...

... kjøttmeisen kan senke kroppstemperaturen fra 41 til 32 grader for å spare på energien ved ekstrem nattekulde.

Status kjøttmeis

Millioner av kjøttmeiser

Kjøttmeisen hekker over hele landet, og bestanden er i vekst. Ingen vet akkurat hvor mange kjøttmeiser det er her til lands, men det anslås at hekkebestanden er mellom 2 og 4,8 millioner fugler. Og vi mennesker har en stor del av æren for den gode trenden. Takket være jevnlig mating og god tilgang på fuglekasser, overlever langt flere kjøttmeiser enn om de hadde blitt overlatt til seg selv.

Småfugler i fare

Men ikke alle småfugler har det like bra som kjøttmeisen. Industrialisering av jordbrukslandskap, mindre tilgang på føde for trekkfugler og klimaendringer er noen årsaker til at en lang rekke småfugler sliter. Gransisik, sanglerke, bjørkefink, gjøk, sivspurv, gråtrost, grønnsisik, gjerdesmett, svartvit fluesnepper, gulspurv, trepiplerke, Rødstrupe, heipiplerke, storspove, vipe, heipiplerke og løvsanger har alle opplevd en tydelig nedgang i bestanden de siste 20 årene i Norge. Bestanden av gjøk er halvert i denne perioden, mens vipa er mer enn halvert. Gråsisik, sanglerke og bjørkefink har mistet mellom fem og ti prosent av sine artsfrender årlig siden midten av 1996.

Hva gjør Naturvernforbundet?

Naturvernforbundets medlemmer, tillitsvalgte og ansatte arbeider hver dag for å bevare naturen, redusere klimautslippene og sikre en levende natur hvor småfugler og andre dyr kan trives.

Dette gjør vi for kjøttmeisen og andre småfugler:

- Naturvernforbundet arbeider for et levende kulturlandskap. Flere steder er vi med og skjotter kulturlandskap, fjerner fremmede arter og holder gamle slåttetradisjoner i hevd. Det skaper landskap som kjøttmeisen og andre småfugler stortrives i.
- Naturvernforbundet arbeider for at ti prosent skogvern. Ved å verne tilstrekkelig verdifull skog av ulike typer, sikres leveområdene til fugler, planter og dyr som lever i skogene.
- Naturvernforbundet arbeider for vern av verdifulle myrer, våtmarker og vassdrag over hele landet.
- Naturvernforbundet arbeider mot forurensning og spredning av sprøytemidler og miljøgifter.

Hver brikke er viktig!

Kantarell

- ✓ Førsteklasses matsopp, rik på omega 3
- ✓ Kilopris i naturen: 0,-
- ✓ Gjør at skogstrær kan vokse i Norge

 Naturvernforbundet

Kantarell

Foto: Birama Holm/istock

Blåbær

Foto: Thomas Muser/CC

Hasselnøtt

Foto: Kysapluar/CC

Nype

Foto: Ingo/CC

Høst av naturens spiskammer!

Naturen bugner av godsaker, og du kan nyte dem - helt gratis! Dra på sopptur, plukk bær, nøtter og nyper! Du finner ikke bedre, renere og mer velsmakende råvarer enn dem du kan hente i naturens spiskammer.

Ren luft, rent vann og mat - vi får alt vi trenger for å leve fra naturen. Alle planter og dyr er brikker i et viktig samspill, og vi trenger hver eneste brikke for at det skal fungere. Kantarell og andre sopper lever i samliv med trær i skogen. Trærne er avhengige av soppene for å kunne vokse på våre nordlige breddegrader.

Naturvernforbundet jobber for å ta vare på det store samspillet som vi høster av og ikke kan leve uten.

✓ **Bli medlem!**
Som medlem er du med på å ta vare på en ren og velsmakende natur!

Foto: duleidaz/istock

Send SMS kodeord **NATUR** til 2377 (200,-)

Medlemskapet koster 200,- det første året. Deretter koster det 390,- per år. Du kan også melde inn hele familien på www.naturvernforbundet.no/medlem

 Naturvernforbundet

Foto: iStockphoto og Nature Photographers Ltd / Alamy
Foto: iStockphoto

Gamle hule eiker er viktige for flaggermus.

Hver brikke er viktig!

Flaggermus

- ✓ Spiser opptil 3000 insekter i døgnet
- ✓ Tar insekter som skader frukt og grønt
- ✓ Hindrer utbrudd av skadedyr

 Naturvernforbundet

Bli med å hjelpe flaggermusene!

Flaggermus er fascinerende skapninger, men visste du at de også er veldig nyttige? Flaggermus lever av insekter som gjør stor skade på planter og avlinger. De spiser cirka 3000 hver dag, og de elsker mygg!

Ren luft, rent vann og mat - vi kan ikke leve uten alt vi får fra naturen. Alle planter og dyr er brikker i et viktig samspill, og vi trenger hver eneste brikke for at det skal fungere.

Dessverre er flere typer flaggermus truet. Naturvernforbundet jobber for å ta vare på hule eiker, gamle skoger og kulturlandskapene som flaggermusene er avhengige av.

Opplev flaggermus - bli med på en av våre flaggermusvandring!

✓ Bli medlem!

Som medlem er du med på å ta vare på flaggermusenes leveområder.

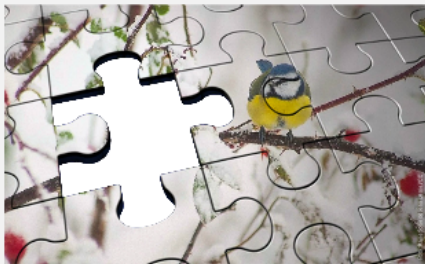
Foto: muedr/CC

Send SMS kodeord NATUR til 2377 (200,-)

Medlemskapet koster 200,- det første året. Deretter koster det 390,- per år. Du kan også melde inn hele familien på www.naturvernforbundet.no/medlem

 Naturvernforbundet

Hver brikke er viktig!

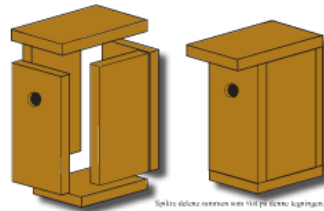
KJØTTMEIS

- ✓ Hindrer utbrudd av skadeinsekter
- ✓ Spise larver som skader frukt og grønt
- ✓ Trivelig nabo og fargeklatt på fuglebrettet

Naturvernforbundet

Småfuglene trenger din hjelp!

Mange småfugler sliter fordi vi mennesker tar fra dem leveområder. Du kan hjelpe dem ved å bygge fuglekasser. Bestill byggesett på www.naturvern-butikken.no, eller lag kasser med denne oppskriften:

Spikre delene sammen som vist på denne tegningen.

Dette trenger du
En planker (2 x 15 x 150 cm), hammer, sag, mullskåp, boremaskin og spikre.

Slik gjør du det
Sag planken opp i seks deler, som vist på tegningen nedenfor. Husk å justere

lengden på bunnen hvis planken har en annen tykkelse. Spikre sammen veggene og bunnen.

Taket

For at taket skal kunne åpnes borer du hull til spikrene før du sår dem inn.

Planker	Sidervegg	Sidervegg	Bakvegg	Fremt	Tak	Bunn
15 cm	25 cm	25 cm	25 cm	25 cm	25 cm	19 cm
				3,7 cm		

Vi er avhengige av småfuglene

Kjøttmeis er en hyggelig og nyttig nabo. Kjøttmeis og andre småfugler spiser nemlig store mengder insekter. Uten fuglene ville insektene gjort stor skade i hager, parker og skoger.

Ren luft, rent vann og mat - vi kan ikke leve uten alt vi får fra naturen. Alle planter og dyr er brikker i et viktig samspill, og vi trenger hver eneste brikke for at det skal fungere.

Desverre er mange småfugler truet. Naturvernforbundet jobber for å sikre leveområdene deres i skoger, hule trær og kulturlandskap. Du kan bidra ved å bygge fuglekasser.

Fuglekasser for småfugler

Fugleart	Bunn	Sider	Tak	Diameter hull	Høyde til hull
Gammelmis, kjøttmeis	15 x 19	15 x 25	19 x 20	2,6	16
Kjøttmeis, blåmeis og flussvapper	15 x 19	15 x 25	15 x 25	3,2	16
Vindehak, ører og spottmeis	17 x 21	17 x 31	17 x 25	4,5	20

Bruk en 2 cm tykk skåret planker. Alle mål er i centimeter.

slik at de sitter løst og taket kan løftes rett opp.

Hvem og hvor

Sies utværet på hullene avgjør hvem som flytter inn. Bruk tabellen over til å lage fuglekasser til forskjellige småfugler!

Heng kassa på en trestamme med ca 10 meter opp. Det bør være minst 30-40 meter mellom hver fuglekasse.

Husk å rense kassa hver vår, så den er klar for nye beboere.

Naturvernforbundet

Naturvernforbundet
Svarending 0362
0090 OSLO

Bli med å hjelpe småfuglene!

Som medlem er du med på å sikre småfuglenes naturlige leveområder i:

- ✓ Eventyrlige gammelskoger
- ✓ Rike kulturlandskap
- ✓ Gamle og hule trær

Send SMS kodeord NATUR til 2377 (200,-) eller fyll ut skjemaet og send!

Ja takk, jeg vil bli medlem i Naturvernforbundet

Navn:

Adresse:

Postnr: Sted:

Til:

E-post:

Medlemskapet koster 200,- det første året. Deretter koster det 90,- per år. Du kan også melde inn hele familien på www.naturvernforbundet.no/modell